

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 15.04.2014

Irena Lipowicz

I.602.8.2014. JZ

**Pan Poseł
Witold Pahl
Przewodniczący
Komisji Nadzwyczajnej do spraw
zmian w kodyfikacjach
Sejm RP
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa**

Szanowny Panie Przewodniczący,

Chciałabym zwrócić uwagę Pana Przewodniczącego oraz Komisji Nadzwyczajnej na problematykę głosowania polskich obywateli stale zamieszkujących poza granicami kraju, w szczególności w krajach Unii Europejskiej. Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich została przekazana sprawa obywatela polskiego, który na stałe zamieszkuje w Republice Federalnej Niemiec, w Görlitz. Z jej treści wynika, że w dniu wyborów do Parlamentu Europejskiego zamierza on przebywać w Polsce (mieszka nieopodal granicy) i chciałby zagłosować osobiście w lokalu wyborczym.

Co istotne, obywatel ten nie posiada ważnego polskiego paszportu, skutecznie legitymując się w codziennych sprawach (m.in. przekraczając granicę państwową) polskim dowodem osobistym. **Jak podkreślił, w wyborach parlamentarnych 2011 roku nie został w Polsce dopuszczony do głosowania przez obwodową komisję wyborczą, właśnie z uwagi na brak ważnego paszportu.**

Zgodnie z art. 51 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 ze zm.; dalej jako: Kodeks), wyborca stale zamieszkały za granicą, który będzie przebywał w Polsce w dniu wyborów, może wziąć udział w głosowaniu w dowolnym obwodzie głosowania, jeśli przedłoży obwodowej komisji wyborczej ważny polski paszport oraz dokument potwierdzający, że stale zamieszkuje za granicą.

Dokumentem takim może być np. karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą lub dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą (nie jest wymagane tłumaczenie tych dokumentów). Na tej podstawie obwodowa komisja wyborcza dopisze taką osobę do spisu wyborców, zaznaczając to w paszporcie przez odciski pieczęci komisji i wpisanie daty na ostatniej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe.

Posiadanie przez polskiego obywatela stale zamieszkałego poza granicami kraju ważnego paszportu jest w odniesieniu do głosowania w lokalu wyborczym w opisanym powyżej trybie, warunkiem koniecznym. Z jednej strony, procedura taka ma na celu m.in. uniemożliwienie wielokrotnego głosowania, z drugiej wydaje się to jednak ograniczeniem godzącym w konstytucyjną zasadę powszechności wyborów. **Wymóg ten staje się bowiem w praktyce barierą dla polskich obywateli, którzy mieszkając na stałe w państwach Unii Europejskiej nie mają obowiązku i często nie legitymują się ważnym polskim paszportem, skutecznie funkcjonując poprzez legitymowanie się wyłącznie polskim dowodem osobistym.** W szczególności, wymóg posiadania paszportu jest utrudnieniem dla coraz liczniejszej grupy polskich wyborców zamieszkujących tereny przygraniczne, których dzieli niewielki dystans do lokalu wyborczego znajdującego się na terenie Rzeczypospolitej (wielokrotnie krótszy niż np. do polskiej placówki dyplomatycznej) i jest to dla nich preferowana, najwygodniejsza forma udziału w wyborach.

Co istotne, na wymóg posiadania przez polskiego obywatela ważnego paszportu wskazuje Kodeks wyborczy w innych sytuacjach związanych z głosowaniem osób przebywających poza granicami kraju.

W szczególności, gdy wyborca chciałby zagłosować za granicą **osobiście w lokalu wyborczym** (np. w polskiej placówce dyplomatycznej), powinien dopisać się do spisu wyborców u właściwego konsula. Na podstawie art. 35 Kodeksu, „Wyborcy **przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty** lub w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi posiadający ważny paszport lub inny dokument stwierdzający tożsamość wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula”. W dalszej części przepisu ten stanowi: „[...] Zgłoszenie powinno zawierać [...] **numer ważnego polskiego paszportu a także miejsce i datę jego wydania.**”

Podobnie Kodeks reguluje możliwość **głosowania korespondencyjnego** (taka procedura została wprowadzona w 2011 roku dla wyborców przebywających poza granicami kraju). Zamiar taki może być zgłoszony właściwemu terytorialnie konsulowi. Zgłoszenie powinno zawierać m.in. numer ważnego polskiego paszportu, a także miejsce i datę jego wydania.

W odniesieniu do dwóch powyższych mechanizmów (dopisania do spisu i zgłoszenia zamiaru głosowania korespondencyjnego), kiedy to, zgodnie z ustawą, konieczny jest numer ważnego paszportu, problem ten dostrzegła Państwowa Komisja Wyborcza (PKW). Zgodnie z przygotowaną przez PKW *Informacją o warunkach udziału obywateli polskich w głosowaniu w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich w wyborach do Parlamentu Europejskiego, które zostaną zarządzane na dzień 25 maja 2014 r. (ZPOW-903-9/14)*: „w państwach, w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem dla przekroczenia granicy, w miejsce numeru ważnego polskiego paszportu **można podać numer ważnego dowodu osobistego**”.

Wydaje się jednak, że pomimo przyjętej przychylniej dla obywateli interpretacji, konieczne jest podjęcie inicjatywy legislacyjnej mającej na celu odpowiednią zmianę Kodeksu wyborczego poprzez wprowadzenie jasnego dla wyborców przepisu ustawowego przewidującego taką możliwość.

Powyższa analiza wyraźnie wskazuje, że **konieczne jest odstąpienie od wymogu posiadania ważnego paszportu przez polskich wyborców zamieszkujących w państwach UE, a mających zamiar zagłosować osobiście w lokalu wyborczym w Polsce.** Jest to obecnie wymóg nieprzystający do sytuacji licznej, wciąż zwiększającej się grupy Polaków mieszkających na terenach przygranicznych. Należy rozważyć więc wprowadzenie do polskiego prawa wyborczego innego rozwiązania niwelującego ryzyko wielokrotnego głosowania przez polskich obywateli przebywających na stałe zagranicą, ale jednocześnie nie stanowiącego znaczącego ograniczenia dla korzystania przez nich z konstytucyjnych praw wyborczych.

Dodatkowo, należy rozważyć rezygnację z wymagania Kodeksu, zawartego w części opisującej tryb dopisania się do spisu wyborców u właściwego konsula lub głosowania korespondencyjnego poza granicami kraju, posiadania ważnego paszportu w państwach,

w których dowód osobisty jest wystarczającym dokumentem dla przekroczenia granicy na rzecz ważnego dowodu osobistego.

Mając powyższe na względzie, działając w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), przedstawiam powyższe uwagi Panu Przewodniczącemu z uprzejmą prośbą o ich rozważenie. Będę wdzięczna za poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

Ł powierzeniem

Jane J. J. J.